

ИЗВЕШТАЈ
ЗА НАПРЕДОКОТ НА Р.
СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
ПРИ СПРОВЕДУВАЊЕТО НА
НАЦИОНАЛНИОТ АКЦИСКИ
ПЛАН ЗА
ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА
ИСТАНБУЛСКАТА
КОНВЕНЦИЈА

октомври 2018 - октомври 2020

Национална мрежа против
насилство врз жени и
семејно насилство

Издавач: Национална мрежа против насилство врз жени и семејно насилство

Ноември 2020

Уредничка: Елена Димушевска

Авторки: Маја Балшиќевска и Ана Аврамоска Нушкова

The Kvinna till Kvinna Foundation

Овој документ е целосно или делумно финансиран од Шведската агенција за меѓународна соработка (Сида) и Фондацијата Квина тил Квина. Сида и Квина тил Квина не мора да се согласуваат со изразените мислења. Само авторот е одговорен за содржината.

Документот е изработен во рамките на проектот „На пат кон ЕУ: Спречување на насилството врз жените во Република Македонија“ финансиран од Шведската фондација Квина тил Квина

СОДРЖИНА

ВОВЕД	3
ШТО ВКЛУЧУВА НАЦИОНАЛНИОТ АКЦИСКИ ПЛАН ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ИСТАНБУЛСКАТА КОНВЕНЦИЈА	5
ОПЕРАТИВНИ ПЛАНОВИ НА НАДЛЕЖНИТЕ МИНИСТЕРСТВА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА АКТИВНОСТИТЕ ОД НАП ЗА ИК	10
ТАБЕЛАРЕН ПРИКАЗ НА АКТИВНОСТИТЕ И НИВНАТА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА СОГЛАСНО РОКОВИТЕ ПРЕДВИДЕНИ ВО НАП ЗА ИК	13
ЗАКЛУЧНИ НАПОМЕНИ И ПРЕПОРАКИ	32
ЗОШТО Е ПОТРЕБНО ДА СЕ РЕВИДИРА НАЦИОНАЛНИОТ АКЦИСКИ ПЛАН (2018-2023)?	37

ВОВЕД

Насилството врз жената остава тешки и трајни последици врз нејзиниот психолошки и телесен интегритет, претставува пречка кон уживањето на основните човекови права и има тенденција да одржи „status quo“ во односите на нееднаквост помеѓу мажите и жените, поради што државите ширум светот преземаат мерки за превенција и заштита од сите форми на родово базирано насилство согласно меѓународното право за човекови права.

Република Северна Македонија беше меѓу првите земји што ја потпишаа Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилство врз жени и домашно насилство (Истанбулска Конвенција), а во декември 2017 година, по подолг период и силен притисок од страна на граѓанските организации, Собранието истата ја ратификуваше, по што Конвенцијата стапи на сила во Јуни 2018 година. Државата, со ратификувањето на Конвенцијата, се обврза да преземе законодавни и други мерки заради обезбедување на правна, институционална и организациска рамка за превенција на насилството врз жените, заштита на жртвите на насилство, како и казнување на сторителите на насилството. Правниот ефект на Конвенцијата подразбира дека со нејзиното ратификување таа станува дел од внатрешниот правен поредок, па се наметнува потребата од усогласување на постојната правна и институционална рамка со нејзините одредби.

По ратификувањето на Истанбулската конвенција, државата, преку Министерството за труд и социјална политика (МТСП) подготви Национален Акциски План за спроведување на Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилство врз жени и домашно насилство (НАП за ИК) со цел да се предвидат конкретни активности, да се утврдат надлежни институции и да се предвидат финансиските средства потребни за усогласување со

одредбите од Конвенцијата, а согласно предвидената динамика. Всушност, Националниот акциски план овозможува подобро следење на напредокот при усогласување на националното законодавство со одредбите на Конвенцијата, но и исполнување на преостанатите обврски во насока на превенција на родово-базираното насилство и обезбедување на брза и ефикасна заштита на жртвите и гонење и казнување на сторителите. Националниот Акциски План беше усвоен на 9 Октомври 2018, на 93 седница на Владата, на која што беа задолжени сите министерства да изготват оперативни планови за спроведување на активностите од НАП-от за ИК.

Во текот на 2020 година, со прогласувањето глобална пандемија од страна на Светската здравствена организација поради состојбата со КОВИД 19, настапи глобална здравствена криза, која остави последици во сите сфери на општествениот живот, а особено во заштитата и почитувањето на основните човекови слободи и права. Оптовареноста на здравствениот систем, насочувањето на капацитетите на целиот државен механизам кон справување со вирусот, социјалната изолација и ограничувањата на движењата на граѓаните, значително го зголемија ризикот од семејно насилство како облик на родово базирано насилство кое несразмерно ги погодува жените. Кризната состојба несомнено влијаеше на работата на институциите, го намали нивниот капацитет, а со тоа се пролонгираше и спроведувањето на активностите кои се предвидени во Националниот Акциски план за имплементација на Истанбулската Конвенција.

Целта на овој извештај е да го оцени напредокот во спроведување на активностите и исполнување на индикаторите утврдени во Националниот акциски план за имплементација на Истанбулската конвенција (2018-2023)¹ (во понатамошниот текст: НАП), во насока

¹ Акциски план за спроведување на Конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство на Република Македонија 2018-2023, достапен на вој [линк](#)

на усогласување со стандардите на Конвенцијата². НАП-от предвидува динамика на спроведување на активностите за периодот од 2018 до 2023 година, а овој документ ја следи нивната имплементација за периодот од октомври 2018 до октомври 2020 година.

ШТО ВКЛУЧУВА НАЦИОНАЛНИОТ АКЦИСКИ ПЛАН ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ИСТАНБУЛСКАТА КОНВЕНЦИЈА

Како стратешки документ на Владата на Република Северна Македонија, НАП-от ги дефинира активностите, одговорните институции, индикаторите и временската рамка за усогласување на одредбите на Конвенцијата со националното законодавство за периодот 2018-2023 година.

Основната цел на планот е да предвиди, да спроведе и да координира унапредување на сеопфатната национална политика за превенција и заштита од насилството врз жените и семејното насилство.

Усвоениот НАП има три основни цели:

1. Усогласување на законската рамка со одредбите на Конвенцијата.
2. Воспоставување општи и специјализирани сервиси за унапредување на заштитата на жртвите на родово-базирано насилство и на жртвите на семејно насилство, и
3. Спроведување активности за превенција од родово-базирано насилство и семејно насилство.

Усогласувањето на законската рамка со одредбите на Конвенцијата. Во периодот на подготовка за развивање на НАП-от,

² Конвенција на Советот на Европа за спречување и борба против насилството врз жените и домашното насилство, достапна на овој [линк](#)

беше направена анализа на постоечката законска регулатива и беа идентификувани законите во кои веќе се регулира одредена форма на насилство или услуга што е од значење за жртвите на насилство. Дополнително беа идентификувани и законите кои на директен или индиректен начин придонесуваат кон унапредување на родовата еднаквост и превенирање на родово базираното насилство. На тој начин беше направена и листата на закони кои ќе биде неопходно да се изменат и дополнат, или пак изработат целосно, а со цел да се исполнат препораките на Истанбулската Конвенција.

Еден од клучните принципи на кои Истанбулската конвенција ги обврзува државите потписнички, е принципот на должно внимание (due diligence) во сите аспекти, т.е. превенција, заштита, процесирање и санкционирање на насилството. Овој принцип ја утврдува одговорноста на државата за насилството врз жените без разлика дали е сторено од државни или приватни актери.

Па така, анализата на законите го зема предвид овој принцип и предвидува измени на сите закони кои на било каков начин го регулираат насилството, односно придонесуваат кон унапредување на родовата еднаквост. Оттаму, во акцискиот план се предвидени измени на закони од социјална, здравствена заштита, образование, медиуми, локална самоуправа итн.

Воспоставување општи и специјализирани сервиси за унапредување на заштитата на жртвите на родово-базирано насилство и на жртвите на семејно насилство. Земајќи го предвид фактот дека жртвите на насилство имаат потреба од соодветна и специјализирана помош и поддршка за да ги надминат последиците од насилството, во овој дел се предвидува воспоставување на сервиси за помош и поддршка кои ќе бидат достапни и пристапни за сите ранливи категории на жртви, и соодветно адаптирани за различните форми на родово базирано насилство. Конвенцијата дополнително става акцент и предвидува обезбедување на финансиски средства за овие сервиси од Буџетот на државата, а во насока на обезбедување на нивна одржливост и квалитет на дадената поддршка.

Во акцискиот план предвидено е да се започне со развивање на стандарди за специјализираните сервиси за жртви на родово базирано насилство, а паралелно со овој процес да се зајакнат и човечките и инфраструктурните капацитети за воспоставување на овој тип на сервиси. Тоа значи дека ќе бидат развиени модули за обука на професионалци, ќе бидат организирани тренинзи за зголемување на знаењата на стручните тимови кои обезбедуваат директна заштита, како и оние кои работат во другите институции релевантни за оваа проблематика.

Во однос на воспоставувањето на специјализирани сервиси, акцискиот план предвидува отворање на сервиси за поддршка на жртвите на родово базирано насилство, кои досега не постоеле во државата (кризни центри за силување, центри за жртви на сексуално насилство итн.), но предвидува и зголемување на бројот на оние кои досега функционираше (кризни центри за жртви на семејно насилство, засолништа/центри за долготрајно сместување на жртви на семејно насилство, советувалишни центри итн.).

Спроведување активности за превенција од родово-базирано насилство и семејно насилство. Фокусот во оваа цел е ставен на елиминирање на предрасудите, обичаите и традиционалното сфаќање за инфериорноста на жените во однос на мажите, преку спроведување на национални медиумски кампањи за подигање на свеста за сите форми на родово-базирано насилство, промовирање на родовата еднаквост и елиминирање на стереотипите за родовите улоги, спроведување на основни обуки за професионалци кои дејствуваат во различни области (наставници и стручни соработници/чки од основно и од средно училиште, воспитувачи/ки и негуватели/ки, претставници на локалните тела за еднакви можности на ЕЛС, медиумските работници и стручните здруженија на новинари), ревидирање на наставните планови и програми со цел отстранување на содржините кои ја охрабруваат родовата нееднаквост и насилството, а воведување информации за ненасилно однесување, разбирање на родовата рамноправност,

мирно решавање конфликти во основното, средното и високото образование.

Дополнително, предвидено е и унапредување на системот за прибирање на податоци, како и спроведување на анализи и истражувањата кои ќе помогнат во дизајнирање политики и мерки потребни за заштита и поддршка на жртвите. Континуираното собирање податоци е неопходно и за мерење на успешноста на политиките и потребата од измена и дополнување на одредени закони, политики и сервиси. Поради ова, акцискиот план предвидува воспоставување методологија за унифицирано собирање и обработка на податоците од институциите и организациите кои обезбедуваат директна поддршка на жртвите на сите форми на насилство.

Како дел од превенцијата, предвидено е и зголемување на улогата на Народниот Правобранител во следењето на фемицидите – убиства на жени, односно воспоставување на femicide watch механизам.

Во воведниот дел од документот (НАП) е наведено дека *„Буџетот за реализирање на активностите од планот ќе биде подготвен во согласност и координација со тековното буџетско планирање на одделните министерства. За спроведување на дел од активностите од големо значење ќе биде и поддршката од донаторите, а сепак основната обврска за спроведување на планираните активности е на државата“*. Сепак во табеларниот приказ на планираните активности се предвидени изворите на финансирање на активноста, но не е содржана висината на буџетот потребен за нејзино спроведување.

Самиот документ предвидува и рокови за имплементација. Имено, за дел од активностите предвидени рокови за имплементација завршуваат пред почетокот на прогласувањето вонредна состојба односно во текот на 2018 и до крајот на 2019 година, дел од активностите се предвидени да се финализираат во текот на 2020, а има и такви кои е предвидено континуирано да се имплементираат, односно од 2018 до 2023.

Овој извештај го следи напредокот на трите цели на НАП, дава критички осврт кон имплементацијата на активностите и нуди препораки за унапредување на состојбите во насока на усогласување со стандардите на Конвенцијата во сите три аспекти.

Во продолжение на документот е прикажана *методологијата* која се користеше при изработката на извештајот и даден е *табеларен приказ* на јавната достапност на оперативните планови на надлежните институции. Во продолжение на документот се прикажани активностите предвидени во НАП за ИК и текот на нивното спроведување во периодот од октомври 2018 до октомври 2020 година.

На крај, извештајот содржи *заклучни напомени и препораки* кои имаат за цел да предложат мерки и начини за спроведување на активностите на Националниот акциски план во насока на усогласување со Конвенцијата имајќи ја предвид состојбата со КОВИД 19, но и ризикот од зголемување на насилството во услови на криза.

МЕТОДОЛОШКА РАМКА

Методолошката рамка за подготовка на извештајот се заснова на *деск анализа, правна анализа и истражување*.

Деск-анализата се заснова на примарни и секундарни извори на податоци. Таа опфаќа анализа на активностите предвидени во НАП-от и оперативните планови на надлежните институции преку анализа на јавно достапни документи, како и анализа на одговорите добиени преку барања за информации од јавен карактер испратени со институциите кои имаат утврдени обврски со НАП.

Правната анализа се заснова на примарни извори на податоци и вклучува анализа на постоечките законски и подзаконски акти, анализа на одредбите на Истанбулската конвенција, како и следење на текот на измените на домашната регулатива во насока на усогласување со основните принципи утврдени во Истанбулската конвенција.

Истражувањето се заснова на собирање податоци од надлежните министерства и други органи со користење на правото на пристап до информации од јавен карактер и преку состаноци со граѓански организации за собирање и верификација на добиени податоци од надлежни институции. Имено, во текот на 2020 година беа поднесени 7 барања за информации од јавен карактер до надлежните институции, беше одржана една работна средба со граѓанските организации кои работат на превенција и заштита од насилство врз жени и семејно насилство, беа одржани работни средби и беше воспоставена електронска комуникација со институциите кои се одговорни за спроведување на НАП за имплементација на Истанбулската конвенција.

ОПЕРАТИВНИ ПЛАНОВИ НА НАДЛЕЖНИТЕ МИНИСТЕРСТВА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА АКТИВНОСТИТЕ ОД НАП ЗА ИК

Со усвојувањето на НАП во октомври 2018 година, Владата ги задолжи сите надлежни органи да изработат оперативни планови (во понатамошниот текст ОП) во кои на ниво на институцијата ќе предвидат спроведување на активностите и утврди обврска донесените оперативни планови да ги објават јавно на своите веб-страни. Сепак, дел од надлежните институции, согласно одговорите по поднесените барања за пристап до информации од јавен карактер, известиле дека немаат изработено оперативни планови бидејќи не утврдиле таква потреба, неколку министерства изработиле оперативни планови само за 2019 година, но не и за 2020 година. Дополнително, дел од нив не го објавиле оперативниот план јавно на својата веб-страница, согласно обврската утврдена од Владата, со што на граѓаните не им е овозможен увид во текот и заложбите на државата да обезбеди заштита од насилство, а со тоа не им се дава ниту можност да ги повикаат на отчетност надлежните институции.

Приказ на јавно не/достапни ОП на надлежните институции:

Јавно достапни ОП	Јавно недостапни ОП	Институции кои немаат изработен ОП за 2019 и 2020 година	Институции кои немаат изработен ОП за 2020 година
Министерство за труд и социјална политика (2018-2019)³	Министерство за информатичко општество и администрација (2018/2019)	Министерство за локална самоуправа	Министерство за труд и социјална политика
Министерство за внатрешни работи (2019⁴-2020⁵)	Министерство за образование и наука (2019)		Министерство за правда
Министерство за здравство (2019⁶-2020)			Министерство за образование и наука
Министерство за правда (2019)⁷			Министерство за информатичко општество и администрација

Оперативниот план на Министерството за труд и социјална политика за 2019 година е усогласен со НАП од аспект на предвидените активности и роковите за нивна имплементација. За 2020, ова министерство го нема подготвено и јавно објавено оперативниот план.

Министерството за внатрешни работи има изработено ОП за 2019 и 2020 и ги има јавно објавено согласно обврската од Влада, но документот не е комплетно усогласен со НАП-от. Имено, не е

³ ОП МТСП, 2018/2019, достапен на овој [линк](#)

⁴ ОП МВР 2019, достапен на [линк](#) и [линк](#)

⁵ ОП МВР 2020, достапен на овој [линк](#)

⁶ ОП МЗ 2019, достапен на овој [линк](#)

⁷ ОП МП, достапен на овој [линк](#)

предвидена измена на Законот за полиција иако истата е утврдена во надлежност на МВР, согласно НАП.

Оперативниот план на Министерството за информатичко општество и администрација за 2018/19 година е усогласен со НАП од аспект на предвидените активности и роковите за нивна имплементација.

Во НАП е предвидено да се изврши измена и дополнување на Законот за прекршоци против јавниот ред и мир - во надлежност на Министерството за правда и извори на финансирање е предвидено се обезбедат од буџетот на ова министерство. Сепак, Оперативниот план на Министерството за правда за 2019 година не предвидува активности за измена и дополнување на овој закон.

Оперативниот план на Министерството за здравство за 2019 година е усогласен со НАП од аспект на предвидените активности и роковите за нивно спроведување, меѓутоа, Оперативниот план за 2020 година на Министерството за здравство не содржи активности за усогласување на Програмата за партиципација со индикаторите од НАП-от, не содржи изработка на стандарди за специјализирани услуги за родово базирано насилство како ни обуки за даватели на специјализирани услуги за жртви на родово базирано насилство.

Од погоре наведеното, може да се заклучи дека освен Министерството за внатрешни работи и Министерството за здравство, ни едно друго министерство нема изработено и јавно објавено Оперативен план за имплементација на НАП за ИК за 2020 година.

ТАБЕЛАРЕН ПРИКАЗ НА АКТИВНОСТИТЕ И НИВНАТА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА
СОГЛАСНО РОКОВИТЕ ПРЕДВИДЕНИ ВО НАП ЗА ИК

Цел 1: Усогласување на националните закони со одредбите на Конвенцијата

Активност од НАП	Наоди од следење на имплементација
Донесување Закон за родово-базирано насилство	ВО ТЕК (предвиден рок за имплементација: крајот на 2019г.)

Предлог-законот за спречување и заштита од насилството врз жените и семејното насилство во ноември 2020 година е усвоен од Владата на Република Северна Македонија и доставен во собраниска процедура. Предлог-законот содржи одредби со кои се исполнуваат следните индикатори предвидени во НАП-от:

Дефинирани се поимите: род, пол, родово-базирано насилство, жена, жртва, родов идентитет, сексуална ориентација; Забранета е дискриминација врз сите основи предвидени со новиот ЗСЗД; Утврдени мерки насочени кон елиминирање на РБН на ранливите категории на жени согласно Конвенцијата (жени припаднички на етничките заедници, бремени жени, жени со мали деца, самохрани мајки, жени со попреченост, рурални жени, жени кои употребуваат дроги, сексуални работнички, жени под интернационална заштита и барателки на азил, мигрантките, жени без државјанство мигрантки, бегалки, лезбијки, бисексуалки и трансродови луѓе, жени кои живеат со ХИВ, бездомнички и др.); Гарантирано правото на жените да живеат слободни од насилство, како во јавната, така и во приватната сфера; Утврдена обврска за задолжителна обука на професионалци кои се вклучени во процесот на заштита на жртви на РБН во областа на здравството, образованието, полицијата, правосудниот систем, социјалната заштита и други области; Вклучен принципот на должно внимание на интересите и потребите на жртвите на насилство при дизајнирањето и спроведувањето на сите мерки предвидени со Законот; Регулирано формирањето на национално тело за РБН составено од релевантни институции и организации; Регулирано воспоставувањето сеопфатни програми за јакнење на жртви на РБН; Утврдена законска обврска за спроведување истражувања за сите форми на РБН, вклучувајќи го и семејното насилство; Утврдена надлежна институција што ќе ги собира податоците во врска со РБН; Регулиран начинот и видот на податоците што ќе се собираат од надлежните институции; Вклучување на други одредби со цел усогласување на Законот со Конвенцијата.

<p>Изменување и дополнување на Законот за еднакви можности на жените и мажите</p>	<p>ВО ТЕК (предвиден рок за имплементација: до крајот на 2019г.)</p>
<p>Според информациите добиени од Министерството за труд и социјална политика, формирана е работна група за подготовка на предлог-измени и дополнувања на законот која одржува средби и работи активно на подготовка на предлог законските измени. На консултативната средба со граѓанските организации е споделена информацијата дека во рамки на работната група постојат неусогласени ставовите за неколку клучни прашања кои овој закон треба да ги регулира, што го успорува процесот на финализирање на предлог измените.</p>	
<p>Измени и дополнување на Кривичниот Законик</p>	<p>ВО ТЕК (предвиден рок за имплементација: крајот на 2019г.)</p>
<p>Формирана е работна група за измени и дополнувања на законот во рамки на Министерството за правда во која граѓанските организации не се поканети да учествуваат, иако соработката со нив е предвидена и во НАП-от за имплементација на ИК. Според тоа, граѓанските организации немаат можност да го следат процесот и да бидат дел од утврдувањето на законскиот текст.</p> <p>Пред формирањето на оваа група, во периодот кој претходеше, Кривичниот законик е разгледуван и дополнуван од затворена работна група формирана МАНУ и ОБСЕ.</p> <p>Според неофицијални информации, следните измени и дополнување се дел од нацрт текстот на предлог-измените на законот:</p> <p>Дефинирано РБН; Усогласени се елементите на кривичното дело силување со Конвенцијата; Усогласени се елементите на кривичното дело фемцид согласно ОН стандардите; Криминализирано е силувањето во контекст на семејно насилство; Криминализирано е демнењето како посебна форма на родово-базирано насилство; Криминализирано е сексуалното вознемирување како посебна форма на родово-базирано насилство; Криминализирани се малолетнички бракови како посебна форма на родово-базирано насилство; Криминализирано е генитално осакатување како посебна форма на родово-базирано насилство; Регулирано е построгото казнување за кривичните дела што се извршени заради зачувување на честа; Регулирано е неказнувањето на жртви на трговија со луѓе кои биле присилени да извршат кривично дело; дополнување на член 39 со основите за дискриминација – сексуална ориентација и родов идентитет.</p>	

Донесување Закон за обештетување на жртвите на кривични дела	ВО ТЕК (предвиден рок за имплементација: крајот на 2018)
<p>Според информациите добиени од Министерството за правда, формирана е работна група за донесување на законот и следи негово финализирање во рамки на министерството. Сепак, на консултативната средба одржана со граѓанските организации беше споделена информацијата дека клучен проблем при донесувањето на овој закон е обезбедувањето буџетски средства за неговото спроведување. Консултациите со Министерството за финансии се тековни.</p>	
Измени и дополнување на Законот за бесплатна правна помош	СПРОВЕДЕНО
<p>Законот е донесен во мај 2019 година. Со новиот Закон за бесплатна правна помош, обезбедени се поголеми придобивки и заштита за граѓаните т.е. олеснети се условите кои граѓаните треба да ги исполнат за да добијат бесплатна правна помош. Воедно бесплатна правна помош, со одредени исклучоци е предвидена во сите правни области, со што се зголемува опфатот на загрозени и ранливи лица, а со тоа и можноста за поголема заштита на правата на граѓаните. Понатаму, со новиот закон трошоците врзани со постапката (пр. судски такси, трошоци за вештачење) нема да бидат на товар на граѓаните, туку истите ќе бидат опфатени со бесплатната правна помош. Предвидено е и финансирање на овластените здруженија кои обезбедуваат претходна правна помош, преку грантови од Министерството за правда. Во однос на жртвите на родово базирано насилство и семејно насилство овој закон ги препознава и ги опфаќа во примарната правна помош (чл.6 од ЗБПП), како и во пружањето на секундарна правна помош. Во чл.20 од ЗБПП каде е предвидено одобрување на секундарна правна помош без утврдување на финансиска состојба жртвите на семејно насилство, како баратели на оваа помош или нивни блиски членови од семејството ќе им биде одобрена секундарна правна помош без утврдување на финансиската состојба за покренување и застапување во постапка за изрекување на привремени мерки за заштита од семејно насилство пред надлежен суд.</p>	

Измена и дополнување на Законот за полиција	НЕ Е СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација: јуни 2019г.)
<p>Не е формирана работна група за измена и дополнување на законот. Оваа активност не е предвидена во оперативните планови на Министерството за внатрешни работи за 2019 и 2020 година, ниту е добиена информација од Министерството по поднесеното барање за пристап до информации од јавен карактер.</p> <p>По консултација со претставници од МВР, споделено е дека во тек се консултации со МТСП, во однос на тоа дали е неопходна измена на Законот за полиција бидејќи со новиот предлог закон за спречување и заштита од насилство врз жените и семејното насилство, се регулираат овластувањата на полициските службеници.</p>	
Донесување Закон за социјална заштита	ДЕЛУМНО СПРОВЕДЕНО
<p>Донесен е нов Закон за социјална заштита во мај 2019г.</p> <p>Исполнети се следните индикатори: Предвидена забрана за дискриминација согласно основите од новиот ЗСЗД; Уредени сервиси за жртви на сите форми на РБН директно од државните институции, ЕЛС и/или од ГО, вклучувајќи ги и сервисите за ранливите категории на жени (жени припаднички на етничките заедници, бремени жени, жени со мали деца, самохрани мајки, жени со попреченост, рурални жени, жени кои употребуваат дроги, сексуални работнички, жени под интернационална заштита и барателки на азил, мигрантките, жени без државјанство, мигрантки, бегалки, лезбијки, бисексуалки и трансродови луѓе, жени кои живеат со ХИВ, бездомнички и др.); Воспоставен нов систем за финансирање на општините и ГО за испорака на социјалните услуги, вклучително и жртви на РБН; Воспоставен механизам за лиценцирање на државни, локални, институции и граѓански организации за воспоставување сервиси за ранливи групи, вклучително и жртвите на РБН;</p> <p>Не се целосно исполнети следните индикатори:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Развиени услуги од социјална заштита во заедницата (воспоставен на државно, локално ниво и/или граѓанските организации); -Развиена методологија за утврдување цена за социјалните услуги (Правилник) – постои за деца во ризик, стари лица, лица со попреченост, а не постои за специјализирани услуги <p>Не се исполнети следните индикатори:</p> <p>Подобрен пристап до правата на парична помош од социјална заштита за жртвите на семејно насилство (гарантиран минимален приход, еднократна парична помош, заштитено домување).</p>	

<p>Измена и дополнување на Законот за локална самоуправа</p>	<p>НЕ Е СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација: 2019 година)</p>
<p>Извадок од одговорот на Министерството за локална самоуправа: „Министерството за локална самоуправа е одговорна институција само во однос на измена на законот за локална самоуправа во делот на надлежностите со цел да се обезбедат законски услови за воспоставување на соодветни установи за грижа на локално ниво. Во мислењето од МЛС до МТСП беше предочено дека Законот за локална самоуправа е системски закон, дава основа, а конкретното прашање треба да биде регулирано со материјалниот закон што ја покрива областа. Од наведените причини, не беше неопходно МЛС да изработи Годишен оперативен план за имплементација на НАП за Истанбулска конвенција.“</p>	
<p>Измена и дополнување на Законот за вработувањето и осигурување во случај на невработеност</p>	<p>НЕ Е СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација: крајот на 2021г.)</p>
<p>Според информациите од Министерството за труд и социјална политика, не е формирана работна група за измена и дополнување на законот, што укажува дека процесот не е воопшто започнат.</p>	
<p>Измена и дополнување на Законот за заштита на децата</p>	<p>ДЕЛУМНО СПРОВЕДЕНО</p>
<p>Донесен во мај 2019г., и усогласени се основите за дискриминација согласно ЗСЗД.</p> <p>Индикаторот кој не е исполнет се однесува на регулирање на правото на додаток кога детето е директна или индиректна жртва на семејно насилство.</p>	

Измени и дополнување на Законот за здравствена заштита	ВО ТЕК (предвиден рок за имплементација: крајот на 2018г.)
<p>Формирана е работна група за измена и дополнување на законот во која се вклучени и граѓанските организации. Според информациите добиени од претставнички на Министерството за здравство индикаторите предвидени во НАП-от се предвидени со измените и дополнувањата.</p> <p>Предлог измените се во работна верзија, и се уште не се финализирани што значи дека не постои сигурност дека во финалниот текст ќе бидат исполнети индикаторите од НАП-от.</p>	
Измена и дополнување на Законот за кривична постапка	ВО ТЕК (предвиден рок за имплементација: крајот на 2019г.)
<p>Формирана работна група за измена и дополнување на законот во која не се вклучени граѓанските организации. Не се достапни информации за текот на процесот и по констатирањето со претставници од Министерството за правда, не е добиена конкретна информација дали предвидените усогласувања со НАП-от се вклучени во нацртот на предлог-измените и дополнувањата на законот.</p>	
Измена и дополнување на Законот за семејство	НЕ Е СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација: крајот на 2019г.)
<p>Согласно информациите од Министерството за труд и социјална политика, формирана е работна група за измена и дополнување на законот во 2019г., но не е одржана ниту една средба.</p>	
Донесување Закон за прекинување бременост	СПРОВЕДЕНО
<p>Донесен е нов закон за прекинување на бременост во мај 2019г. Укинати се одредбите со кои се ограничува пристапот до легален и безбеден прекин на бременост.</p>	

Измена и дополнување на Законот за заштита на правата на пациентите	ДЕЛУМНО СПРОВЕДЕНО
<p>Донесен закон за изменување и дополнување на Законот за заштита на правата на пациентите во 2019. Утврдени се основите за дискриминација согласно ЗСЗД.</p> <p>Не е спроведена анализа и не се утврдени критериумите што треба да постојат за да може здравствен работник да пријави случај на РБН.</p> <p>Согласно ставот на претставници на Министерството за здравство, спроведувањето анализа и утврдувањето критериуми што треба да постојат за да може здравствен работник да пријави случај на родово базирано насилство, веќе се предмет на законска регулатива.</p>	
Измена на Законот за прекршоци против јавниот ред и мир	НЕ Е СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација: крајот на 2019г.)
<p>Не е формирана работна група за измена и дополнување на законот. Оваа активност не е вклучена во оперативните планови на Министерството за правда и Министерството за внатрешни работи бидејќи постојат несогласувања во чија надлежност спаѓа неговото донесување.</p>	
Измена и дополнување на Законот за високо образование	НЕ Е СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација: крајот на 2019г.)
<p>Според информациите добиени од Министерството за образование, не е формирана работна група за измена и дополнување на законот.</p>	
Измена и дополнување на Законот за учебниците во основно и во средно образование	ВО ТЕК (предвиден рок за имплементација: јуни 2019г.)
<p>Според информациите добиени од Министерството за образование, формирана е работна група за измена и дополнување на законот во октомври 2020 година.</p>	

Измена и дополнување на Законот за основно образование	СПРОВЕДЕНО
<p>Новиот закон за основно образование⁸ е донесен во август 2019 година.</p> <p>Во текстот од новиот закон се вклучени одредби со кои се промовира еднаквоста и се забранува дискриминација согласно основите предвидени со ЗСЗД, вклучени одредби со кои се забранува користење на наставни материјали и помагала со кои се одржуваат негативните стереотипи и предрасуди во однос на родовите улоги, сексуалноста и со кои се промовира и/или се поддржува РБН.</p>	
Измена и дополнување на Законот за средно образование	ВО ТЕК (предвиден рок за имплементација: јуни 2019г.)
<p>Според информациите од Министерството за образование, во Октомври 2020 год, формирана е работна група за измена и дополнување на законот.</p>	
Измена и дополнување на Законот за работните односи	ВО ТЕК (предвиден рок за имплементација: крајот на 2020 година)
<p>Формирана е работна група за измена и дополнување на законот.</p> <p>Според информациите од Министерството за труд и социјална политика, во нацрт-текстот на измените се вклучени одредби со кои се обврзуваат двајцата родители на задолжително платено родителско отсуство.</p> <p>Сепак, според информациите од граѓанските организации, процесот на изработка на законот не е во финална фаза, па според тоа, не може да се потврди постигната усогласеност на ставовите за овој индикатор во рамки на работната група.</p>	

⁸ Сл. Весник бр.161/2019 од 05.08.2020 [Службен весник на РМ](#)

Измена и дополнување на Законот за медиумите	НЕ Е СПРОВЕДЕНО (рок за имплементација: крајот на 2019г.)
<p>Извадок од одговорот на Министерството за информатичко општество и администрација:</p> <p><i>„Измената на Законот за медиуми не е отпочната бидејќи овој закон ќе биде дополнет или изменет единствено доколку за тоа постои иницијатива или барање од страна на засегнатите страни од медиумска сфера. МИОА обезбедува простор за дебата но иницијатива за измена на истиот ќе ја донесат самите засегнати страни од оваа сфера.“</i></p> <p>На консултативната средба со претставниците од граѓанските организации, добиена е неофицијална информација за сознание дека била поднесена иницијатива од здружение на новинари, но не беа споделени подетални информации во врска со иницијативата (кога била поднесена и кој бил одговорот на МИОА).</p>	
Измени и дополнување на Законот за аудиовизуелни услуги	СПРОВЕДЕНО
<p>Усогласен со ЗСЗД и вклучени прекршочни одредби во случаи кога е утврдена повреда на забраната за говор на омраза и дискриминација.</p>	
Измена и дополнување на Судскиот деловник	НЕ Е СПРОВЕДЕНО (рок за имплементација: до крајот на 2019г.)
<p>Не е формирана работна група за измена и дополнување на судскиот деловник.</p> <p>Според информации добиени од Министерството за правда, измената на судскиот деловник ќе се изврши по донесувањето на Кривичниот законик и Законот за спречување и заштита од насилство врз жени и семејно насилство.</p>	

<p>Вклучување жртви на РБН во Програмата на МЗ за мајки и деца и Програмата за ослободување од партиципација</p>	<p>ДЕЛУМНО СПРОВЕДЕНО</p>
<p>Донесена Програмата за активна здравствена заштита на мајки и деца за 2019 со посебна заштита на жени жртви на сексуално насилство кои не се здравствено осигурени, односно предвидени се бесплатни прегледи за жени кои се надвор од систем на задолжително здравствено осигурување кои претрпеле сексуално насилство (како надлежни установи предвидени се УГАК, Клиничка болница Тетово, општа болница Куманово). Не се предвидени бесплатни прегледни за неосигурани жени жртви на други форми на родово базирано насилство.</p> <p>Во програмата за активна здравствена заштита на мајки и деца за 2020 година се предвидени 1.500.000 денари за набавка на медикаменти за абортус; Бесплатни прегледи за жени кои се надвор од систем на задолжително здравствено осигурување кои претрпеле сексуално насилство. Не се предвидени бесплатни прегледни за неосигурани жени жртви на други форми на родово базирано насилство.</p> <p>Во Програмата за партиципација при користењето на здравствената заштита на одделни заболувања на граѓаните и здравствената заштита на родилките и доенчињата во РСМ за 2019 ГОДИНА и 2020 година не е предвидено ослободување од партиципација за жени жртви на родово базирано насилство за здравствени услуги поврзани со насилството.</p> <p>Информациите се потврдени од страна на претставници од Министерството за здравство.</p>	
<p>Унапредување на политиките и мерките за економско зајакнување на жените жртви на насилство</p>	<p>НЕ Е СПРОВЕДЕНО (рок на имплементација 2019-2020)</p>
<p>Согласно одговорот од Министерството за труд и социјална политика, оваа активност континуирано се спроведува бидејќи жртвите на семејно насилство се вклучуваат како таргет групи во Оперативни планови и активни мерки за 2019 и 2020 година.</p> <p>Сепак, по спроведената деск-анализа на оперативните планови за последните 5 години, утврдено е дека од 2015 година жртвите на семејно насилство се вклучени во мерките за вработување, но во нив посебно не се препознаени жените жртви на различни форми на родово базирано насилство и не се развиени дополнителни мерки коишто треба да бидат прилагодени на нивните специфични потреби.</p>	

Цел 2: Воспоставување сервиси за унапредување на заштитата на жртвите на родово-базирано насилство и на жртвите на семејно насилство

Активност од НАП	Наоди од следење на имплементација
<p>Изработка на стандарди за давање на специјализирани услуги на жртви на родово-базирано насилство и стандардни оперативни процедури во согласност со ИК</p>	<p>ВО ТЕК (предвиден рок за имплементација: јуни 2020)</p>
<p>Согласно одговорот од Министерството за труд и социјална политика, изработени се нацрт-стандарди за специјализирани услуги за жртви на родово базирано насилство и стандардни оперативни процедури.</p> <p>Граѓанските организации се поканети да бидат дел од процесот на финализирање на стандардите.</p> <p>Стандарди и процедури за работа центри за упатување на жртви при сексуално насилство (до 72 часа). Според информациите од Министерството за здравство, изработена е Стандардна оперативна процедура (СОП) за обезбедување на сеопфатен мултисекторски одговор во Центрите за упатување на жртвите на сексуално насилство.</p> <p>Сепак, СОП е изработена во 2018 година, пред усвојувањето на НАП-за имплементација на Истанбулската конвенција, а по нејзиното донесување во неколку наврати се спроведени консултации со граѓанските организации и со претставници на Министерството за здравство и заклучено е дека треба да се ревидира.</p>	
<p>Подготовка на документ за јавни политики за подобрување на пристапноста и достапноста на специјализираните сервиси за жртви на семејно насилство согласно Конвенцијата</p>	<p>СПРОВЕДЕНО</p>
<p>Овој документ беше презентираан во јуни 2019г. под наслов „Кои се инвестициите и минималните стандарди за заштита од родово засновано и семејно насилство?“</p> <p>https://hera.org.mk/wp-content/uploads/2019/06/Policy-Brief_Investigii-i-minimalni-standardi_RBN.pdf</p>	

<p>Анализа и препораки на потребни човечки ресурси и инфраструктурни ресурси за сите специјализирани услуги за жртви на РБН</p>	<p>НЕ Е СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација: 2018)</p>
<p>Според одговорот од МТСП, во соработка со UN WOMEN и Македонско женско лоби (МЖЛ) извршена е Процена на капацитети на Центри за социјална работа во 2019 година. Сепак, оваа активност предвидува процена на човечките и инфраструктурните ресурси за специјализирани услуги за жртви на родово базирано насилство, кои не можат да се поистоветат со процена на капацитетите на центрите за социјални работи.</p>	
<p>Спроведување обуки за даватели на специјализирани услуги на жртви на РБН</p>	<p>ВО ТЕК (предвиден рок за имплементација на сите активности: 2023г.)</p>
<p>Според информациите добиени од Министерството за труд и социјална политика, модулите за спроведување на обуките се веќе изработени. За таа цел биле ангажирани надворешни експерти, по објавен јавен повик на темата. Поради ситуацијата со КОВИД 19 вирусот, доцни спроведувањето на тренингот за тренери.</p>	
<p>Опременување и оспособување на пријатни соби за избегнување на секундарна виктимизација на жртвите на РБН пристапни за лица со попреченост</p>	<p>НЕ Е СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација: прва половина на 2019/ прва половина на 2023г.)</p>
<p>Според информациите добиени од Министерството за внатрешни работи: , „Формирана е интерресорска работна група, изготвен и поднесен извештај со предлог објекти во МВР и МТСП во кои има услови за опременување и оспособување на пријатни соби во кои ќе се спроведува разговор со жртви на родово базирано насилство.” Покрај подготвениот и поднесен извештај, до октомври 2020 год. не е оспособена ниедна пријатна соба, односно не е исполнет индикаторот предвиден во НАП-от – број на опремени простории во институции за избегнување на секундарна виктимизација на жртвите на родово базирано насилство пристапни за лицата со попреченост.</p>	

<p>Воспоставување центри за жртви на семејно насилство (засолништа) согласно стандардите на Конвенцијата</p>	<p>ДЕЛУМНО СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација: прва половина на 2019/ прва половина на 2023г.)</p>
<p>Според информациите добиени од Министерството за труд и социјална политика, 4 постоечки центри се реновирани, 2 нови се отворени во 2019 година (Велес и Охрид) раководени од Центрите за социјална работа.</p> <p>Националната мрежа против насилство врз жени и семејно насилство побара посета на центрите за да се провери исполнувањето на стандардите, но до изработката за овој извештај, се уште не е добиен одговор на барањето упатено до Министерството за труд и социјална политика.</p>	
<p>Воспоставување на кризни центри за жртви на сексуално насилство (до 72 часа)</p>	<p>СПРОВЕДЕНО</p>
<p>Воспоставени се 3 центри за упатување на жртви на сексуално насилство (Скопје ГАК, ОБ Тетово и ОБ Куманово). Центрите се отворени во јули 2018 год. пред усвојувањето на НАП-от. Во изминатите две години нема отворено нови центри за жртви на сексуално насилство.</p>	
<p>Воспоставување Центар на лица жртви на сексуално насилство (засолниште)</p>	<p>ДЕЛУМНО СПРОВЕДЕНО</p>
<p>Според информациите од Министерството за труд и социјална политика, овој центар е воспоставен во рамките на центарот за трговија со луѓе, раководен од граѓанска организација.</p> <p>Сепак, овие две ранливи категории имаат различни специфики и не можат да бидат сместени во ист објект. Согласно препораките на Истанбулската конвенција, потребно е да се воспостави посебен центар во којшто ќе се спроведува програма за надминување на последиците од преживеаното сексуално насилство.</p>	

Воспоставување центри за советување жртви на семејно насилство	ДЕЛУМНО СПРОВЕДЕНО
<p>Според информациите добиени од Министерството за труд и социјална политика, воспоставен е 1 центар во Скопје раководен од граѓанска организација и 7 центри во Тетово, Прилеп, Битола, Охрид, Кавадарци, Штип и Куманово, раководени од Центрите за социјална работа.</p> <p>Воспоставените советувашишта не го исполнуваат индикаторот од НАП кој предвидува и обезбедување правна помош во рамки на советувашиштето.</p> <p>Дополнително, одговорот на Министерството за труд и социјална политика не содржи информации за бројот на стручни лица ангажирани во рамки на советувашиштата.</p> <p>Во однос на воспоставувањето нови советувашишта за сторители, индикаторот не е исполнет.</p>	
Воспоставување на кризни центри за жртви на семејно насилство	ДЕЛУМНО СПРОВЕДЕНО
<p>Според информациите од Министерството за труд и социјална политика, отворени се два кризни центри (Прилеп, Штип). Не е добиен официјален одговор дали отворените кризни центри се приспособени и за потребите на жени припаднички на етничките заедници, бремени жени, жени со мали деца, самохрани мајки, жени со попреченост, рурални жени, жени кои употребуваат дроги, сексуални работнички, жени под интернационална заштита и барателки на азил, мигрантите, жени без државјанство, мигрантки, бегалки, лезбијки, бисексуалки и трансродови луѓе, жени кои живеат со ХИВ, бездомнички и др. категории на ранливи жени.</p> <p>Дополнително, не е добиен официјален одговор за бројот на легла и исполнувањето на стандардите за нивното работење.</p>	

<p>Подготовка на анализа на трошоци за специјализирани сервиси за семејно насилство: С.О.С. линија, Засолниште, Кризен центар, Психосоцијална поддршка на жртви, Психосоцијална поддршка сторители, Правна помош, Кризен центар (до 72 часа)</p>	<p>НЕ Е СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација рок: до крајот на 2019г.)</p>
<p>Од Министерството за труд и социјална политика не е добиен конкретен одговор во однос на текот на процесот за спроведување на оваа активност.</p>	
<p>Подготовка на прирачници за постапување на професионалците од различни области (социјална заштита, здравствена заштита, полиција, судови, обвинителства, образование и др.) согласно Конвенцијата</p>	<p>НЕ Е СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација: 2019 година)</p>
<p>Согласно информациите од Министерството за труд и социјална политика, спроведувањето на активноста за одложува за 2021 година.</p>	

Цел 3: Превенција на родово-базираното насилство и семејното насилство

Активност од НАП	Наоди од следење на имплементација
Спроведување на општи обуки за РБН за: наставници и стручни соработници од основно и од средно училиште, воспитувачи и негуватели, стручни работници од ЦСР, полициски службеници, здравствени работници, судии и јавни обвинители, судски вештаци, претставници на подрачни канцеларии за БПП и на локалните тела за еднакви можности на ЕЛС, одговорните лица за социјална заштита во рамки на ЕЛС.	НЕ Е СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација на сите активности: втора половина на 2019/ прва половина на 2023г.)

Според добиените информации од Министерството за труд и социјална политика, изработката на модулите за различни професионалци се одложува за 2021 година.

Од одговорот на МВР по поднесеното барање за пристап до информации од јавен карактер: „Предвидено е спроведување обука за обучувачи за „Модул за обука за професионалци за родово сензитивно обезбедување услуги за жртвите“. Во 2019 година обучени биле 967 службеници (118 жени а 849 мажи). Дополнително, во текот на 2019 година од областите за родови прашања, родово сензитивни услуги и недискриминација се обучиле вкупно 1362 работници во Биро за јавна безбедност при МВР (212 жени и 1150 мажи). Во однос на спроведување обука за кандидати за полицајци, во наставната програма за основна обука на кандидати за полицајци се спроведуваат наставни програми за криминал предизвикан од омраза, човекови права и антидискриминација и обезбедување родово-сензитивни услуги за поддршка на лицата кои претрпеле насилство.“

Сепак, обуките во рамки на Министерството за внатрешни работи не се спроведени согласно модулите коишто треба да бидат изработени од Министерството за труд и социјална политика во соработка со Министерството за образование и наука.

<p>Спроведување кампањи за подигање на свеста за сите форми на родово-базирано насилство, промовирање на родовата еднаквост и елиминирање на стереотипите за родовите улоги и последиците врз деца сведоци на насилство</p>	<p>НЕ Е СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација: втора половина на 2018/прва половина 2023 г.)</p>
<p>Согласно одговорот на Министерството за труд и социјална политика, кампањите предвидени како активност во НАП, се спроведуваат по повод 16 дена активизам. Сепак, активноста предвидува континуирано спроведување кампањи за подигање на свеста за родово базираното насилство промовирање на родовата еднаквост и елиминирање на родовите стереотипи и последиците врз деца сведоци на насилство. Најчесто кампањите што се спроведуваат по повод 16 дена активизам се тематски и со нив се опфаќаат само конкретни аспекти на родово базираното насилство , дополнително, не се доволни за да се обезбеди континуитет во исполнувањето на целите.</p>	
<p>Изработка на информативни материјали (постери и летоци) за расположливите сервиси за жртви на РБН</p>	<p>ДЕЛУМНО СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација: прва половина на 2020/ прва половина на 2023г.)</p>
<p>За време на вонредната состојба со КОВИД-19, МТСП изработи информативно видео и летоци за видовите насилство и услугите раководени од МТСП и за начинот на пријавување. Материјалите не се прилагодени за сите видови попречености, недостигаат материјали на брајова азбука и на јазиците на етничките заедници (летоците се изработени само на албански јазик).</p>	

<p>Воведување на стратешка цел спречување и заштита на сите форми на насилство врз жени и семејно насилство во постојните и идните стратешки документи на ЕЛС</p>	<p>НЕ Е СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација: прва половина на 2019г./прва половина на 2023.)</p>
<p>Единиците на локалната самоуправа и Министерството за локална самоуправа немаат Оперативни планови согласно Националниот акциски план. Од деск анализата прибрани се следните податоци: од вкупно 80 општини само 6 имаат стратешка цел за родово базирано насилство во рамки на документи за родова еднаквост (Стратегија за РЕ, АП за РЕ и сл.). Дополнително, Град Скопје како посебна единица, има подготвено Стратегија за родова еднаквост, но стратегијата е до 2015, нова сеуште нема.</p>	
<p>Објавување на интернет-страницата на МВР, информации за мерки за безбедност, совети за превенција и резултати од локалните совети за превенција и други корисни информации за превенција на РБН</p>	<p>НЕ Е СПРОВЕДЕНО (предвиден рок за имплементација: втора половина на 2018г./ прва половина на 2023 г.)</p>
<p>Согласно одговорот на Министерството за внатрешни работи, на интернет страницата на МВР има посебен дел: „Родова еднаквост“ во кој се вклучени сите активности кои се преземаат во министерството за подигање на родовата еднаквост.</p> <p>Сепак, заклучно со октомври 2020, конкретни информации за мерки за безбедност и совети за превенција на родово базирано насилство кои ќе бидат наменети за јавноста, не се објавени на сајтот на министерството. Единствените достапни информации се донесени закони и стратешки документи од областа на родовата еднаквост.</p>	
<p>Следење на состојбата со РБН во Македонија, вклучувајќи ги спецификите на маргинализираните заедници</p>	<p>НЕ Е СПРОВЕДЕНО (прва половина на 2020г.)</p>
<p>Оваа активност е во надлежност на Националното координативно тело кое треба да се формира со донесувањето на Законот за спречување и заштита од насилство врз жени и семејно насилство, кој во моментот на изработката на овој извештај е доставен во собраниска процедура.</p>	

<p>Унапредување на наставните програми во основно и во средно образование преку ревидирање и отстранување на содржините со кои се одржуваат негативните стереотипи и предрасуди во однос на родовите улоги, сексуалноста и со кои се промовира и/или се поддржува РБН</p>	<p>НЕ Е СПРОВЕДЕНО (прва половина на 2019г.)</p>
<p>Според информациите добиени од Министерството за образование и наука, формирани се работни групи за изготвување концепт за основно и концепт за средно образование во септември/октомври 2020 година. Врз основа на концептот ќе се изготват нови наставни планови и програми. Дополнително, согласно одговорот на Министерството за образование и наука: „Реформите во основното образование ќе стартуваат од септември 2021 година.“</p>	
<p>Воведување програма за промовирање на родовата еднаквост, ненасилно разрешување конфликти и почитување на различностите во предучилишните установи</p>	<p>НЕ Е СПРОВЕДЕНО (прва половина на 2019г.)</p>
<p>Според информациите од Министерството за труд и социјална политика, програмата за родово базирано насилство во градинките е вклучена во новиот Закон за спречување и заштита од насилство врз жени и семејно насилство. По неговото донесување, според МТСП, оваа активност ќе се реализира во соработка со Министерството за образование и наука.</p> <p>Сепак, спроведувањето на активноста е независен процес од донесувањето на законот и основите и обврските кои ги предвидува. Дополнително, оваа активност е дел од Националната стратегија за родова еднаквост (2013-2020).</p> <p>Не се преземени конкретни мерки за стимулирање на издавање на сликовници, игри, видеа и слични воспитно-едукативни материјали кои промовираат родова еднаквост, различност и човекови права, ниту се одржани обуки и работилници со воспитувачки и негувателки кои работат во градинките.</p>	

ЗАКЛУЧНИ НАПОМЕНИ И ПРЕПОРАКИ

Глобалната пандемија која не ја одмина ниту нашата држава, ги извади на површина сите недостатоци на системот и дополнително ги потенцираше. Со тоа, последиците за жртвите на родово базирано насилство станаа се потешки и посурови. Намалениот капацитет на институциите, недоволната обученост за имплементација на постоечката законска регулатива, неподготвеноста за одговор на родово базирано насилство во услови на криза, влијаеа на спречувањето и заштитата која институциите им ја обезбедуваат на жртвите. Од друга страна, граѓанските организации го вложија сиот свој потенцијал за да им понудат на жртвите соодветна помош и поддршка во услови на здравствена криза.

Процесот на собирање податоци за изработка на овој извештај, покажа дека институциите кои се задолжени за имплементација на НАП, **не се доволно транспарентни во спроведувањето на активностите – не сите министерства ги вклучуваат граѓанските организации** при спроведувањето на активностите, иако НАП предвидува обврска за нивно вклучување. Дополнително, **одговорите кои беа добиени од министерствата беа непотполни, односно во најголем дел општи и непрецизни**, па беа потребни дополнителни напори за да се обезбедат точни, конкретни и суштински информации за текот на активностите и содржината на нивната реализација.

Од одговорите на надлежните институции за спроведување на Националниот акциски план за имплементација на Истанбулската конвенција се доби **генерален впечаток дека усогласувањето со стандардите на Конвенцијата не е приоритетно прашање за државата, а особено не во услови на криза**. Некои институции воопшто немаат изработен ОП или изработиле само за 2019 година (покрај Министерството за внатрешни работи и Министерството за здравство, ниедно друго министерство нема изработено и јавно

објавено Оперативен план за имплементација на НАП за ИК за 2020 година), а повеќето од нив не го објавиле јавно на својата веб-страница, со што граѓаните немаат увид во текот и заложбите на државата да обезбеди заштита од насилство и со тоа немаат можност да повикаат на отчетност.

Загрижувачки слаба имплементација се забележува на активностите кои имаат за цел превенција од насилство врз жени и семејно насилство (ЦЕЛ 3 од НАП), односно недостасуваат спроведени кампањи за подигање на јавната свест, осовременување на наставните содржини кои се користат во образовниот процес, како и спроведување обуки за професионалци кои постапуваат и даваат услуги при обезбедување заштита, помош и поддршка за жртвите на родово базирано насилство и нивните деца.

Дополнително, потребно е во оперативните планови на надлежните министерства/институции да се предвиди и буџет за имплементација на активностите бидејќи наведените извори на финансирање ја даваат само основата, но не прикажуваат конкретен буџет за спроведување на активностите за спречување и заштита од родово базирано насилство. Неопходно е буџетот кој ќе се предвиди да биде и посебно издвоен и јасно видлив во целокупниот буџет на конкретното министерство/институција со цел овозможување на следење на трошоците поврзани со имплементација на активностите предвидени во НАП-от.

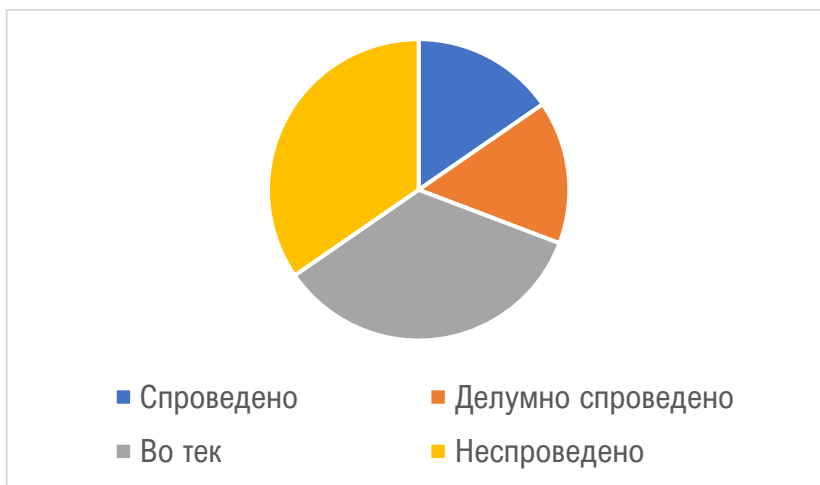
Дел од активностите предвидени во Националниот акциски план не зависат од постоењето на кризната состојба бидејќи рокот за нивна имплементација завршил многу порано пред почетокот на кризата (во текот на 2018 и 2019 година), а истите се уште не се спроведени (дел од нив не се ниту започнати). За останатите активности кои е предвидено да се исполнат до крајот на 2020 година, **потребно е да се направи ревизија на целокупниот национален план и да се предложат рокови за имплементација кои ќе одговараат на реалната состојба.** Дополнително, **согласно ревидираниот национален план, надлежните институции да изработат оперативни планови за 2021 година.** Ревидирањето на

националниот акциски план треба да се спроведе низ консултативен процес кој ќе ги вклучи сите засегнати страни со цел да се предложат нови рокови и да се ревидираат активностите за кои во меѓувреме се констатирало дека спаѓаат во надлежноста на друго тело или дека не се повеќе релевантни за спроведување.

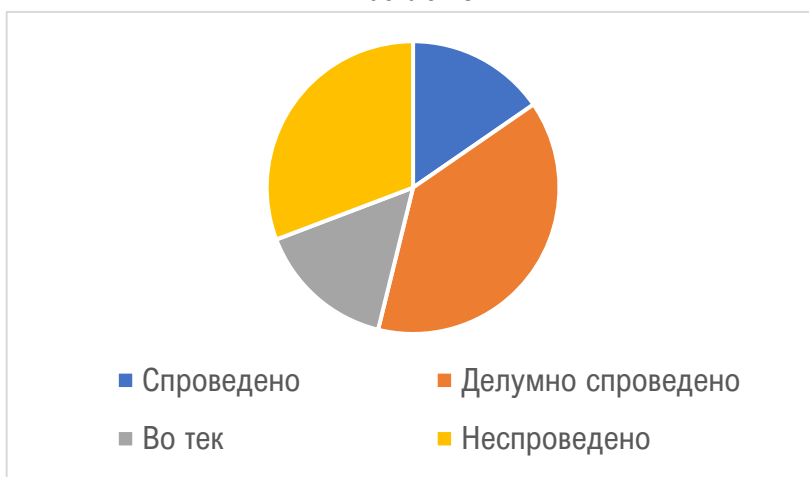
За крај, **воспоставувањето механизам за следење на имплементацијата на НАП (формирање посебно тело за следење на имплементацијата)** е од клучна важност за унапредување на системот на спречување и заштита од родово базирано насилство. Подготовката и презентирањето на квартални или полугодишни извештаи за напредокот во имплементацијата на активностите, за секое министерство/институција посебно, ќе овозможи поедноставно следење и навремена реакција доколку се појават предизвици при спроведување на некои од активностите.

Графички приказ од спроведувањето на Националниот акциски план за имплементација на Истанбулската конвенција согласно 3те цели во планот

Цел.1 Усогласување на националните закони со одредбите на Конвенцијата

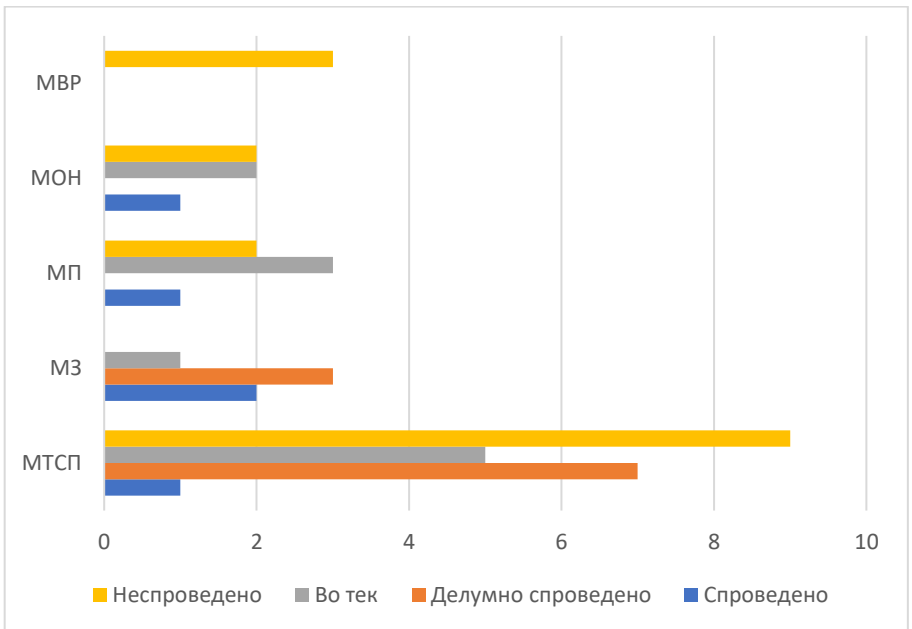
Цел 2. Воспоставување сервиси за унапредување на заштитата на жртвите на родово-базирано насилство и на жртвите на семејно насилство

Цел 3. Превенција на родово-базираното насилство и семејното насилство

Графички приказ од спроведувањето на Националниот акциски план за имплементација на Истанбулската конвенција поделено по надлежни министерства

ЗОШТО Е ПОТРЕБНО ДА СЕ РЕВИДИРА НАЦИОНАЛНИОТ АКЦИСКИ ПЛАН (2018- 2023)?

Од вкупно 46 активности дефинирани на начин да нивната реализација придонесува кон остварување на една од трите цели на НАП-от, само 6 се целосно спроведени. Комплетно спроведените активности во најголем дел се однесуваат на промена на законските решенија – Цел 1 (усогласени се 4 закони со препораките на Истанбулската Конвенција), додека ниту една активност не е спроведена од ЦЕЛ 3 – Превенција.

Активности кои се започнати и се во различна фаза на имплементација се 11, и повторно во најголем дел се однесуваат на измени и дополнувања на постоечките закони.

Дури 20 активности од планираните 46, не се воопшто ни започнати да се спроведуваат, иако рокот на имплементација бил до крајот на 2019, односно пред почетокот на здравствената криза.

Дел од активностите, вкупно 9, за кои беше добиен одговор дека се завршени всушност, се делумно реализирани. Имено, во однос за Законот за социјална заштита и измените и дополнувањата кои беа усвоени во 2019 година, не беше исполнет индикаторот од НАП-от за подобрување на пристапот до парична помош за жртвите на семејно насилство. Износот на финансиската помош за оваа категорија останува ист како од претходниот закон⁹. Социјалната реформа која покрај овој закон го опфати и законот за заштита на деца, не го регулира правото на додаток во случај кога детето е

⁹ Родовиот аспект и жртвите на родово базираното и семејно насилство во законот за социјална заштита на Република Северна Македонија, достапна на овој [линк](#)

директна или индиректна жртва на семејно насилство¹⁰. Уште две законски решенија/програми претрпеле измени во последниве две години (закон за заштита на права на пациентите и Програма за мајки и деца и Програма за ослободување од партиципација), но со измените не се исполниле индикаторите предвидени во НАП-от.

Во однос на поставените индикатори, важно е да се напомене дека се квантитативни и не го следат квалитетот на исполнување на активноста. Ова конкретно се однесува на делот заштита и превенција. Како за илустрација, во Цел 2- Заштита, активност – Воспоставување центри за советување на жртви на семејно насилство поставениот индикатор гласи: Воспоставени се десет советувајќишта за психосоцијална поддршка на жртви на семејно насилство, сторители на семејно насилство и деца. Овој индикатор не само што не го одразува квалитетот на воспоставениот сервис, од аспект на исполнување на технички стандарди и ангажирање на соодветен тим на професионалци кои ќе ја обезбедуваат услугата, е и погрешно формулиран. Имено, сторителите на семејно насилство и услугата психосоцијален третман на сторители не е дел од системот на заштита на жртви на семејно насилство, туку е дел од превенцијата од семејно насилство.

Во некои од активностите од Цел 1 – Закони, недостасуваат индикатори за сите измени кои треба да бидат направени. Имено, во законот за семејство предвиден е индикатор за одредба со која ќе се регулира доделување на старателство врз деца во семејства каде има семејно насилство, односно истото ќе биде земено предвид при донесување на одлуката за доделување на детето/децата на чување и воспитување кај еден од родителите. Но не се предвидени измени и дополнувања на одредбите завидување на децата со сторителот на насилството. Индикатори кои укажуваат на специфичните измени кои треба да бидат направени за одреден закон да е усогласен со одредбите на Истанбулската конвенција, недостасуваат и во други закони, како на пример, законот за

¹⁰ Закон за заштита на деца, достапен на овој [линк](#)

прекршоци против јавниот ред и мир, закон за вработување и осигурување во случај на невработеност, закон за работни односи итн.

На крај, како дел од превенцијата, во воведот од НАП-от, предвидено е и зголемување на улогата на Народниот Правобранител во следењето на фемицидите – убиства на жени, односно воспоставување на femicide watch механизам кое е комплетно изоставено како посебна активност во НАП-от.

Во насока на поуспешно следење на имплементацијата на активностите од НАП-от во следните три години, потребно е да се ревидираат роковите за имплементација и да се постават нови, како и да се ревидираат активностите со фокус на индикаторите. Последново вклучува и додавање на нови активности, кои биле пропуштени при изработката на првиот план. Како втор чекор, потребно е да се изработи план за следење на имплементацијата на НАП-от, каде ќе биде предвидено и подготовка на редовни извештаи од релевантните институции за статусот на секоја од активностите (најоптимално би било да се квартални) во нивна надлежност, а ќе бидат предвидени и средствата за верификација на спроведување на активноста преку кои може да се следи и квалитетот на спроведената активност. Како трет и најважен чекор, е формирање на тело за следење на имплементацијата на НАП-от кое ќе соработува со надлежните институции во врска со планирање и спроведување на активностите, и на редовна основа ќе подготвува и испраќа известувања до Владата за текот на имплементацијата.

Националната мрежа против насилство врз жени и семејно насилство е формирана на 7 декември 2010 год. од дваесет граѓански организации кои работат на полето на спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство. На 7 декември 2020 год. Националната мрежа бележи 10 години од своето формирање.

Мисијата на Мрежата е координирано делување на граѓанските организации кон унапредување на политиките и праксите во борбата против насилството врз жените и семејното насилство. Целта на Мрежата е признавање и унапредување на човековите права на жените во Република Северна Македонија.

Визијата на Мрежата е да создаде општество без насилство, во кое жените ќе можат целосно да ги развиваат своите потенцијали и активно да учествуваат во креирањето на заедници на еднакви можности.

Во рамките на Националната мрежа е формиран **Интервентен женски фонд** кој постои од 2017г. Интервентниот женски фонд е наменет за жени жртви на насилство кои ја напуштиле или сакаат да ја напуштат насилната средина, и овозможува иницијална финансиска поддршка за медицинска документација, хронична терапија за жената и нејзините деца доколку ги има, адвокатско застапување и судски процеси и други трошоци.

Фондот се полни со донации од физички и правни лица, локални самоуправи како и бизнис секторот. **Броевите за донација се:**

A1 – 143 477

Телеком – 143 300

Жиро сметка: 200003247799194 – Стопанска банка АД Скопје

